

۱۱ سوال و ابهام درباره عملکرد شورای نگهبان

دیواری کوتاه‌تر از شورا، پیدا نمی‌شود!؟

این روزها گویا دیواری کوتاه‌تر از دیوار «شورای نگهبان» پیدا نمی‌شود. هرچند عملکرد اخیر شورای نگهبان برای عده‌ای سوال ایجاد کرده؛ اما عده‌ای دیگر سعی دارند اشتباهات و کارنامه ضعیف خود را، پشت تصمیمات این شورا پنهان کنند.

حمزه ناجیان

شبیه و شایعات؛

انتخابات در کشور ما شورای نگهبان گره خورده است. «شورای نگهبان» به عنوان یک نهاد نظارتی نقش ویژه‌ای در سلامت انتخابات ایفا می‌کند؛ به‌طوری‌که امام خمینی(ره) تضعیف این نهاد را «امری خطرناک برای کشور و اسلام» می‌دانستند و از اعضای این شورا هم می‌خواستند در انجام وظایف خود هرگز ملاحظه شخص یا جریانی را نکنند.

رهبر معظم انقلاب نیز در دیدار مجازی با نمایندگان مجلس شورای اسلامی با اشاره به برخی اعتراض‌ها به شورای نگهبان عنوان کردند: «انگیزه این اعتراض‌ها متفاوت است. برخی اعتراض‌ها از سر دلسوزی و به دلیل نگرانی از مشارکت پایین مطرح می‌شوند، و برخی هم بدلیل آنکه نامزد مورد نظرشان احراز

صلاحیت نشده، گله‌مند و ناراحت هستند که به آنها ایرادی نمی‌شود داشت، اما برخی با اصل شورای نگهبان مخالفند و با مطالب خود در فضای مجازی و مطبوعات، می‌خواهند از این فرصت برای انتقام از شورای نگهبان استفاده کنند که خداوند از این افراد نخواهد گذشت.»

اما طی روزهای گذشته و با اعلام حضور شخصیت‌ها برای ورود به صحنه انتخابات و سپس اعلام افراد تایید صلاحیت شده توسط شورای نگهبان، سوالات، شبهات و هجمه‌های گسترده‌ای علیه این نهاد شکل گرفته که در ادامه به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- آیا شورای نگهبان، نباید برای افزایش مشارکت مصلحت‌سنجی می‌کرد؟ (چرا نامزدهای تایید شده، از همه جناح‌ها نیستند؟)

یکی از شبهاتی که این روزها به وجود آمده، درخصوص ترکیب و تنوع کاندیداهای تایید صلاحیت شده است. برای عده‌ای این سوال مطرح شده که چرا اغلب کاندیدها از یک جناح سیاسی هستند و یا چرا بیشتر کاندیداهای جبهه اصلاح طلبان رد صلاحیت شده‌اند؟

اما نگاهی به کاندیداهای رد صلاحیت شده نشان می‌دهد که ۱۸ نفر از اصولگراها و ۱۴ نفر از مجموع اصلاح طلب‌ها و اعتدالیون تایید صلاحیت نشدند. مهم‌تر آنکه وظیفه قانونی شورای نگهبان احراز صلاحیت نامزدهای ثبت‌نام کرده - صرف‌نظر از وابستگی‌های حزبی و جناحی آن‌ها- است، عباسعلی کدخدایی، سخنگوی شورای نگهبان در این رابطه می‌گوید: از جهت قانونی معیاری وجود ندارد که نسبت به گروه‌ها و یا جناح‌های سیاسی تصمیم‌گیری شود. ممکن است در یک دوره از یک جناح افراد بیشتر احرازشان تایید شود، در دوره دیگری از جناح یا گروه‌های دیگر.

۲- تصمیم شورای نگهبان، باعث مشارکت پایین می‌شود!

برخی سعی دارند که شورای نگهبان را متهم کاهش احتمالی مشارکت انتخابات ریاست جمهوری معرفی کنند و معتقدند اگر از طیف‌های مختلف تمام جناح‌ها، نامزد صلاحیت شده بود، مشارکت بالا می‌رفت.

اما واقعیت این است که بخش زیادی از مشارکت مردم به انتخابات به عملکرد مسئولان و شرایط اقتصادی مرتبط است. نتایج نظرسنجی‌های معتبر نشان می‌دهد مردم مهم‌ترین دلیل عدم مشارکت خود در انتخابات، را مشکلات اقتصادی عنوان کردند. همچنین نظرسنجی‌های قبل از اعلام کاندیداهای تایید صلاحیت‌شده هم نشان می‌دهد که میزان مشارکت کمتر از ۵۰ درصد بوده و اقبال رای دهندگان به (گزینه‌های رد صلاحیت شده) پایین بوده است.

حتی آخرین نظرسنجی ایسپا پس از اعلام تایید صلاحیت نشده‌ها تنها نشان از کاهش ۷ درصدی مشارکت شده است.

تمایل پاسخگویان به شرکت در انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰

برآورد ایسپا از مشارکت در انتخابات — به احتمال زیاد شرکت می کنند — قطعاً شرکت می کنند

مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران
جامعه آماری: افراد بالای ۱۸ سال کل کشور
تاریخ اجرا: شهریور ۱۳۹۹ تا خرداد ۱۴۰۰
شیوه اجرا: مصاحبه تلفنی

در برآورد میزان واقعی مشارکت در انتخابات متغیرهای متعددی از جمله محافظه کاری برخی از پاسخگویان در نظرسنجی تلفنی، تعداد پاسخگویانی که با پرسشگران همکاری نمی کنند و نسبت تقریبی مشارکت کسانی که گفته اند احتمالاً در انتخابات شرکت خواهند کرد مؤثر است؛ ایسپا با در نظر گرفتن تمامی این متغیرها در هر مقطع زمانی برآوردی از میزان مشارکت ارائه می کنند. بر این اساس برآورد ایسپا از میزان مشارکت در ۶ خردادماه **۳۶ درصد** است.

ispa.ir ispa_polling

رهبر معظم انقلاب نیز در آخرین سخنرانی خود فرمودند: «معتقدم میزان مشارکت مردم ارتباطی با این اسم یا آن اسم ندارد بلکه مردم به دنبال فردی هستند که دارای مدیریت و اراده قوی و کارآمدی بالا برای حل مشکلات کشور باشد و برای مردم هم مهم نیست که این فرد چه عنوانی دارد و یا از چه جناحی است، البته شاید این موضوع برای گروههای سیاسی مهم باشد ولی برای عامه اینگونه نیست.»

۳- چرا شورای نگهبان، رای افراد را اعلام عمومی نمی‌کند؟

یکی از پرمناقشه‌ترین سوالات و ابهامات در خصوص آرای شورای نگهبان در انتخابات ۱۴۰۰ عدم اعلام عمومی آن‌ها است؛ موضوعی که حتی باعث می‌شود گاهی اوقات افراد رد صلاحیت شده با سوءاستفاده از آن، شورا را متهم به سیاسی کاری می‌کنند.

اما این موضوع منع قانونی دارد. کدخدایی سخنگوی شورای نگهبان در این باره می‌گوید قانون و شرع چنین اجازه‌ای را به ما نمی‌دهد که بتوانیم این موارد را به صورت عمومی اعلام کنیم. یعنی در جایی از قانون نیامده که شما باید این موارد به اعلام عمومی کنید.

یکی دیگر از اعضای شورای نگهبان هم در این بار عنوان کرد که اعلام عمومی دلیل رد صلاحیت‌ها و عدم احراز صلاحیت‌ها گاهی نه به صلاح خود افراد است و نه به صلاح کشور.

محمد دهقان عضو حقوقدان شورای نگهبان نیز با ذکر یک خاطره عنوان کرد که گاهی اوقات ما قصد داشتیم پرونده‌های اشخاصی را که احتمال حضورشان در انتخابات بوده اما هنوز ثبت‌نام نکردند را زود تر آغاز کنیم اما فقها ما را منع می‌کردند و می‌گفتند تا زمانی که کاندیدای به صورت رسمی ثبت نام نکرده ما نمی‌توانیم درباره وی تفحص انجام دهیم.

۴- چرا فردی که صلاحیتش تایید نشده، هنوز مسئولیت دارد؟

یکی از سوالاتی که پس از اعلام لیست کاندیداهای نهایی ریاست جمهوری به وجود آمده، این است که افراد ردصلاحیت شده یا تایید صلاحیت نشده چرا کماکان در کشور مسئولیت دارند؟

توضیح آن است که شرایط ریاست جمهوری در ایران با هیچ مسئولیت دیگری قابل مقایسه نیست و به خاطر همین است که قانونگذار شرایط سختی هم از جنبه صلاحیت‌های عمومی و هم صلاحیت‌های اختصاصی برای این پست در نظر گرفته است. یعنی فرد برای این جایگاه بسیار بالا نمی‌تواند قرار بگیرد و در جایگاه دیگر حضورش بلامانع است.

حضرت آیت الله خامنه ای روز پنج شنبه تصریح کردند: «عدم احراز صلاحیت به معنای بی‌صلاحیتی نیست. معنای عدم احراز صلاحیت این است که شورای نگهبان نتوانسته تشخیص بدهد که این آقا صلاحیت دارد، نه اینکه تشخیص داده که صلاحیت ندارد؛ نه، ممکن است صلاحیت بالایی هم داشته باشد اما حالا گزارشها، امکانات، آشنایی‌های شورای نگهبان نتوانسته این را تشخیص بدهد؛ بنابراین [عدم احراز صلاحیت] دلیل بر بی‌صلاحیتی نیست.»

۵- آیا تابعیت و یا تحصیل یک کاندیدا و یا فرزندان، می‌تواند باعث عدم صلاحیتش شود؟

این سوال که آیا تابعیت و یا تحصیل یک کاندیدا و یا فرزندان می‌تواند باعث عدم صلاحیتش شود، امسال باتوجه به حضور یکی از کاندیداها بسیار مطرح شد و اعضای شورای نگهبان نیز پیرامون آن توضیحاتی را ارائه دادند.

ره‌پیک قائم مقام سخنگوی شورای نگهبان عنوان کرد اگرچه این موضوع نمی‌تواند فی نفسه دارای اشکال باشد اما از آنجایی که ما مصوبه لازم اجرایی

داریم که مسئول و بستگان درجه یک نمی‌توانند در برخی کشورهای تحصیل و یا اقامت کنند، همین موضوع در روند بررسی تایید صلاحیت افراد اثرگذار است. **محمد دهقان عضو شورای نگهبان** نیز با اشاره به مصوبه شورای عالی امنیت ملی گفت: ما مجموع مسائل را نگاه می‌کنیم و اشکالی ندارد فرزند مسئولین خارج از کشور درس بخوانند ولی در اسناد بالادستی تحصیل مسئولین در خارج از کشور نفی شده ولی صرفاً اینکه فرد در خارج از کشور درس خوانده یا اقامت داشته علت تامه رد صلاحیت نیست.

۶- چگونه صلاحیت فردی که دوره پیش تایید شده؛ این دوره تایید نمی‌شود؟

سوالاتی که این روزها در محافل و دورهمی‌ها هم زیاد شنیده می‌شود این است که چگونه فردی که تا دوره قبل تایید صلاحیت شده، این دوره صلاحیتش احراز نمی‌شود؟

این سوال را چند هفته پیش **کدخدایی، سخنگوی شورای نگهبان** پاسخ داد و گفت: انسان در حال تحول است. ممکن است که فردی را در پستی تعیین کنید و الان اطمینان دارید که او هم نظر و همراه شما است اما بعد از مدتی که در آن پست قرار گرفت، فراموش کند و از مسیری که فکر می‌کردید خارج شود.

شورای نگهبان در بررسی صلاحیت‌ها حداقل‌هایی را به موجب قانون دارد و به موجب آن می‌تواند صلاحیت‌ها را بررسی و اعلام کند. طبیعتاً شورای نگهبان نمی‌تواند آینده کسی که انتخاب می‌شود را تضمین کند. ممکن است فردی که با تایید شورای نگهبان انتخاب می‌شود، طی ۴ سال مرتکب تخلفاتی شود. طبعاً شورای نگهبان در دوره بعد صلاحیت او را تایید نمی‌کند.

محمد دهقان از اعضای شورای نگهبان هم در این باره اینگونه توضیح داد: شاید در زمان کاندیدشدن یک فرد صلاحیتش احراز شود اما بعد از آن مسئولیتی را برعهده گرفته باشد که برای شورا بی‌تدبیری و عدم مدیریتش اثبات

شود و یا کف مسئله این است که تدبیر وی در مدت تصدی‌گری‌اش برای شورا احراز نمی‌شود. یا این امکان وجود دارد که شرایط عمومی یک کاندیدا در بین دو دوره از بین برود مثلاً خود فرد یا اطرافیانش به واسطه وی از مسئولیت او سوءاستفاده کرده باشند.

۷- چرا صلاحیت یک نامزد، در یک انتخابات تایید نمی‌شود؛ اما برای انتخابات بعدی، احراز می‌شود؟

یکی از شبهاتی که در شبکه‌های اجتماعی مطرح شد این است که چگونه صلاحیت یک فرد در انتخابات مجلس شورای اسلامی و یا ریاست جمهوری دوره‌های قبل تایید نشده اما صلاحیتش در انتخابات این دوره احراز می‌شود! واقعیت این است که در احراز صلاحیت، برخی شاخص‌ها وجود دارد که گاهی اوقات دستخوش تغییر می‌شوند، مثلاً اگر شخصی پرونده مفتوح داشته باشد، امکان رد صلاحیتش در آن دوره وجود دارد، اگر در ادامه محکومیت کیفری برایش صادر شود طبیعتاً در هیچ دوره دیگری صلاحیتش تایید نمی‌شود اما اگر از آن حکم تبرئه شود، این امکان وجود دارد که در انتخابات بعدی تایید صلاحیت شود.

۸- چرا برخی کاندیداها با شرایط یکسان، رد صلاحیت شدند؟

عده‌ای این سوال را مطرح می‌کنند که چگونه دو نامزدی که دارای یک پست (رئیس یک سازمان، نماینده مجلس) هستند، اما یکی از آن‌ها صلاحیتش تایید می‌شود و کاندیدای دیگر صلاحیتش تایید نمی‌شود.

ره‌پیک، قائم مقام سخنگوی شورای نگهبان درباره این سوال گفت: بحث مدیریت و شاخص‌های آن تنها یکی از شرایطی است که در قانون آمده، شاید دو

نفر سابقه مدیریت در یک پست را داشته‌اند و هر دو هم موفق بوده باشند اما ممکن است حائز شرایط دیگر نباشند و دلیل رد صلاحیتشان مورد دیگری باشد.

۹- آیا این امکان وجود دارد که تا روز انتخابات، نامزد تایید صلاحیت شده، صلاحیتش رد شود؟

سوالی که بعضاً در فضای رسانه‌ای مطرح می‌شود، این است که آیا امکان وجود دارد تا روز انتخابات نامزد تایید صلاحیت شده، به دلایلی از جمله صحبت و یا رفتاری صلاحیتش رد شود؟

ره پیک قائم مقام سخنگوی شورای نگهبان در این باره گفت: از آن جایی که شورای نگهبان ناظر فرآیند انتخابات است تا زمانی که رای گیری نهایی انجام نشده اگر فعلی و یا گفتاری از کاندیداهای صلاحیت شده سر بزند که نافی شرایط کاندیداتوری ریاست جمهوری باشد، شورای نگهبان می‌تواند صلاحیت وی را رد کند.

۱۰- آیا شورای نگهبان، تعداد مشخصی از کاندیداها را تایید می‌کند؟

برخی با استناد به اخبار چند روز پیش که صداوسیما ۱۰ صندلی برای کاندیداهای ریاست جمهوری تدارک دیده بودند، شایعه کردند که شورای نگهبان قبل از بررسی نهایی احراز صلاحیت‌ها، ۱۰ نفر را معرفی خواهد کرد.

محمد دهقان عضو شورای نگهبان در این باره گفت: واقعیت این است که هیچ یکی از کاندیداها تا پایان زمان رای گیری از نظر همدیگر مطلع نیستیم چون هر کس رایش مخفی است. من و هیچ یک از اعضا نمی‌دانیم چه کسی به چه فردی رای داده. و این که از قبل می‌گویند ما به صداوسیما گفتیم چند تا صندلی آماده کنند درست نیست چرا که ما تا لحظه آخر نمی‌دانیم.

۱۱- بررسی احراز صلاحیت رئیسی توسط منصوبان خودش؟ (حقوقدانان

شورای نگهبان، مگر توسط رئیس قوه قضائیه منصوب نمی‌شوند؟)

پس از اعلام حضور آیت‌الله رئیسی برای ورود به انتخابات ریاست جمهوری، برای عده ای این شبهه به وجود آمد اینکه رئیس قوه قضائیه اعضای حقوقدان شورای نگهبان را به مجلس پیشنهاد می‌دهد و اعضای شورا وی را برای انتخابات ریاست جمهوری انتخاب می‌کنند، موجب ایجاد «دور» می‌شود. (منظور از «ایجاد دور» در شبهه مذکور این است که ۶ تن از اعضای شورای نگهبان، حقوقدان‌هایی هستند که توسط رئیس قوه قضائیه معرفی شده‌اند و اکنون همین اعضا باید رئیس قوه قضائیه را به عنوان نامزد انتخابات ریاست جمهوری، انتخاب و تأیید کنند. یعنی دچار تعارض منافع می‌شود.)

نکته نخست این است که صلاحیت آیت‌الله رئیسی در دوره پیش که رئیس قوه قضائیه نبودند، تأیید شده بود؛ و این دوره با توجه به سابقه ۳ ساله قوه قضائیه احراز صلاحیت وی دور از ذهن نبود.

اما توضیح اساسی در این باره این است که رئیس قوه قضائیه اعضای حقوقدان شورای نگهبان را منصوب نمی‌کند؛ بلکه با توجه به تغییر ۳ سال یک بار نیمی از اعضای حقوقدان شورا، رئیس قوه قضائیه هر ۳ سال یک بار، ۶ نفر را به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می‌دهد و مجلس ۳ نفر از آن‌ها را منصوب می‌کند. درواقع تنها ۳ رای از ۱۲ رای توسط رئیس فعلی قوه قضائیه به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد شده است.

نکته بعدی دیگر آن که اعضای شورای نگهبان، رئیس‌جمهور را منصوب نمی‌کنند بلکه صلاحیت کاندیدا را با لحاظ کردن شرایط مقرر در قانون اساسی و انطباق شخص با شرایط مذکور، احراز می‌کنند و این مردم هستند که رئیس‌جمهور را انتخاب می‌کنند.

والسلام